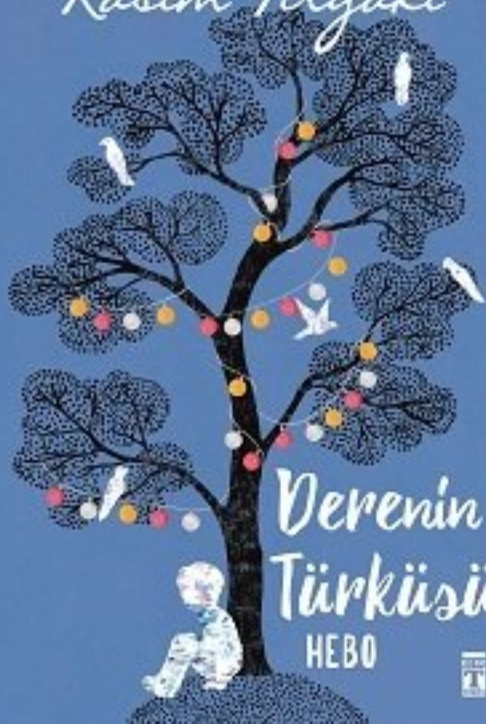

Kasım Tiryaki

*Derenin
Türküsü*

HEBO

DERENİN TÜRKÜSÜ

HEBO 2

Yayın Yönetmeni Savaş Özdemir
Yayın Koordinatörü Tülay Öncü
Editör Merve Okçu
Kapak Tasarımı Erdi Demir
İç Tasarım Tamer Turp

1. Baskı Aralık 2018
Uluslararası Seri No ISBN 978-605-08-2929-7

TİMAŞ YAYINLARI

Adres Cağaloğlu, Alemdar Mah. Alay Köşkü Cad.
No:5 Fatih/İstanbul
Telefon (0212) 511 24 24
E-posta bilgi@genctimas.com

Baskı ve Cilt Çınar Matbaacılık
Sertifika No 12683
Adres Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. No:34 Bağcılar / İstanbul
Tel (0212) 628 96 00

TİMAŞ YAYINLARI / 4575

Gümüş Romanlar / 26

Raf: 10+ Roman/ Öykü

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCILIK SERTİFİKA NO: 12364

© 2018 Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

dere ülkesi sözlüğü

Azık: Yolculukta yemek üzere hazırlanan yiyecek.

Fatme: Fatma

Feli: balkabağından yapılan bir çeşit tatlı.

Hacefendi: hoca efendi

(Kara) Lastik: daha çok kırsal kesimde giyilen ayakkabı.

Kuymak: mısır unu, tereyağı ve peynirle yapılan yöresel yemek.

Kuzine: üzerinde yemek, fırınında ekmek pişirilen soba.

Rosan İnciri: bir incir çeşidi, Horosan inciri.

Şalandura: Dereye balık yakalamak için kırk adet çubuğun, incir kabuğu veya üzüm asmalarıyla birbirine bağlanmasıyla kurulan basit düzenek.

Tandır: yere çukur kazılarak yapılan bir tür fırın.

Temli: fındık dalı, fındık ağacı.

Deredeki taşlar saymakla bitmez. Her biri ayrı büyüklükte milyonlarca, milyarlarca taş... Biz, sadece suyu akar görürüz ama altta, daha ağır da olsa, taşlar da akar durur. Akarken birbirlerine dokunurlar; büyük küçüğe, hafif ağıra, hızlı yavaşa dokunur, çarpar gider. Çakıllar ve kumlar da ayrı bir ton verir bu melodiye. Onların mırıltısı da eklenir, apayrı bir renk katar kesintisiz ahenge.

bir

Nenem, yeni sağdığı sütü tülbentle bakraçtan tencereye szdkten sonra büyük bir dikkatle kuzinenin üstüne koydu. Kuzinenin kapağını açıp maşayla yanan odunları karıştırdı. Tenekenin içindeki odunlardan iki tane daha attı sobaya. Tabaklarla bardakların dizili olduğu rafın altında asılı kepeyi alıp, süt dolu tencerenin içine bıraktı. Bu sırada, ben de yine sığınağı, oradaki balıkları, ayağı sarılı kediyi anlattım ona. Yüzüme bir kere bile dönüp bakmadığı için:

“Dinlemiyorsun.” dedim kızgınlıkla.

“Dinliyorum ama biraz beklersen, sütü kenara aldıktan sonra bir daha dinlerim.” dedi yine bana bakmadan.

Nenem, her Allah’ın günü, güneşin doğuşundan ya-tağa girdiğimiz saate kadar devam eden ve bana hiçbir zaman bitmeyecek gibi gelen işlerinden birini daha yaparken aynı Şeyleri tekrar anlattım. Bir Şey söylemediği için dinleyip dinlemediğini de anlamıyorum. Ara vermeden ateşin üstünde kaynayan sütü karıştırıyor, durmadan kepeyi sütle doldurup yukardan aşağı tencereye boşaltıyor. Köpüklerin içinden beyaz, tombul damlalar yukarı yukarı

Derenin Türküsü

zıplıyor. Minik fokurtularla kaynayan süt hep taşacak gibi yükseliyor ama hiç taşmıyor. Sütü istediği kadar kaynattıktan sonra, tencereyi kalın bez parçalarıyla kenarlarından tutup setin üstüne taşıdı. Bana dönüp:

“Hayırdır Hebo, bu sefer rüyada balık mı gördün?”

Yine dinlememişti beni ama üçüncü kez anlatırken hep yüzüme baktı. Bana bakarken de dinlemezlik edemezdi herhalde! Hem duyduklarından korkmuş olacak ki, gözlerinin büyüdüğünü fark ettim bu sefer; başparmağıyla oynadı, alnına tuttu, kaşları inip kalktı ben bitirene kadar. Anlatmam bitince de bir süre bekleyip, iyisi mi biz bunları Hacı Baba’na soralım, dedi. Hacı Baba odasında, divanın üstünde gözlüklerini takmış kitap okuyordu. Girdiğimizi görmedi bile. Biraz bekledikten sonra nenem:

“Hacefendi, bir müşkülümüz var, şimdi sorsak olur mu?”

Dedem başını kaldırıp baktı. Yüzü neredeyse sakalları kadar beyaz. Bazen daha kırmızı, sarı gibi ama şimdi çok beyaz. Kitabı kapatıp yastığın üstüne koydu. Başını sallayıp:

“İkinizi birden sıkıntıya sokan konu neymiş ben de merak ettim doğrusu. İster misin şimdi beni de zorda bırakırsın?”

Nenem gülerek:

“Yok, üçümüz bir olursak hallederiz.”

“İnşallah, inşallah. Anlatın o zaman, dinliyorum.”

Nenem:

“Gerçi işin asıl sahibi Hebo ama yine de ben anlatayım. Eksik bir şey söylersem tamamlasın beni. Tepeli Köyü’ne giderkenki sığınak var ya onu merak ederiz. Kim, niçin yapmış orayı diye!”

Nenem biraz durdu; söyleyecekleri bitmiş gibi durdu ama sonra yine konuştu:

“Ha, bir de hatırlarsan, geçen sene kardeşim Ali’den dönerken tam karşısında oturup dinlenmiştik. Önüne yığılmış taştan, topraktan kapısını bile görememiştik. Hebo tutturmuş orada biri yaşıyor diye. Senin haberin var mı öyle bir şeyden?”

Nenem yine durdu. Hacı Baba bana baktı. Yüzündeki tebessüm azaldı; kızmadı ama sanki sıkılmış gibi oldu. Belki de sadece bir şeyleri hatırlamaya çalıştığı için öyle görünüyor. Sonra neneme bakıp tebessüm ederek:

“Hayırdır Fatme, eski zamanlara, tarihe mi merak sardınız? Nene, torun geçmişe yolculuğa mı çıkacaksınız?”

“Geçmiş mi, gelecek mi bilmem ama bu bacaksız bazen rüyada, bazen dünyada bir yerlere gidiyor. Geçen yıl devleri görüyordu ama en azından sadece rüyasında görüyordu o zaman. Son günlerde her şey daha da karıştı; öyle ki artık sadece rüyada değil gündüzleri de devler, kâbuslar görmeye başladı; ne kendi uyuyor ne beni uyutuyor. Önce meraklanmıştım ama açıkçası bugün anlattıklarından sonra endişelenmeye başladım. O sığınakta birilerinin yaşadığına inanıyor. Hatta oraya girdiğini, içeride yaralı bir kedi, elma, et, balık gördüğünü söylüyor!”

Dedem yine bana baktı.

Derenin Türküsü

“Birileri kapıyı açmış demek! Öyle bile olsa içerisi uzun süre kalınacak yer değildir. Yağmurda, fırtınada sığınılır ancak. Tabii dediğim gibi, o da önündeki taş, toprak temizlenmiş, kapısı açılmışsa.”

“Kapısı açılıyor, önünde hiçbir şey yok.” dedim.

“İyice baktın mı? Kapının üzerinde herhangi bir şey gördün mü?”

“Mavi Çocuk var.”

“Başka?”

“Onun altında da el var; yukarı uzanmış, kırmızı, çok soluk kırmızı bir el.”

Hacı Baba durdu. Uzun süre durdu; bir şey hatırlamaya çalıştığı zamanlardaki gibi. Sonra:

“Hebo benim bildiklerimden de fazlasını biliyor. Ya da kapıya bildiklerimin dışında eklemeler olmuş. Kırmızı kabartmayı ben de hatırlıyorum, sanki gelip geçenleri selamlayan el kabartması. Ama çocuk resmi yoktu. Orada kimin yaşadığına gelince, o konuda fikrim yok. Dediğim gibi, ev gibi kullanılacak bir yer değil. Daha kervanların, atların, katırların dönemi kapanmadan ve araba yolları yapılmadan önce günübirlik kalanlar olurdu. En çok da kervancılar, kaçakçılar kalırdı ama öyle ev gibi kullanı duymadım.”

“Kervanlar geçmediğine ve kapı da açıldığına göre birileri kullanıyor orayı Hacefendi.”

“Öyle, öyle de kim olabilir?”

Hacı Baba pencereden dışarı, dağlara ve gökyüzüne doğru baktı. Hep baktı; bizi unuttu belki de. Yüzü, bakışları o kadar rahat ki şimdi bir şeyler hatırlamaya çalışmadığı belli oluyor. Sanki bütün tepeleri, bulutları görmek ister gibi bazen başını sağa, bazen sola, bazen de yukarıya, gökyüzüne doğru çeviriyor. Pencereden görebildiği bütün tepelere, bulutlara üç dört kez baktıktan sonra yüzünü bizden tarafa döndü:

“Aklıma orada kalabilecek birkaç kişi geliyor ama yine de tam uymuyor. Orada nasıl yaşanır ki? Benim de birkaç kere girmişliğim var oraya. Çok rutubetli, nerdeyse karanlık bir yerdir. Neden o izbe, terk edilmiş yere girdiğime gelince, bir zamanlar hak din mensupları oralara sığınıp yaşadığı için merak etmişim. Orası kendiliğinden olmuş bir yer değil; daha son peygamber gelmeden çok önce binbir zahmetle yapılmış. Sığınmak, zalimlerden saklanmak için tek Allah’a inananlar yapmış orayı. O mübareklerin çektiklerini az da olsa hissetmek istemişim. Ya sen Hebo, sen neden girdin oraya?”

“Kurbağalarla, kurbağa yavrularıyla oynarken görmüş, dedi nenem.”

“Anladım. Gelelim neticeye. Orayı mesken edinen kimmiş öğrenene kadar bir daha oraya gitmeyeceksin. Önce bunda anlaşalım Hebo! Tamam mı?”

“Tamam.”

“İyi o zaman. Ben de orada biri yaşıyorsa, kimmiş öğrenip sana söyleyeceğim. Yalnızca onu değil. O çocuk resmini kim çizmiş, ne demek istemiş ona da bakacağım.

Derenin Türküsü

Mavi Çocuk öylesine karalanan bir resim mi yoksa bir işaret ya da uyarı mı anlayacağız.”

Devden de bahsedecektim ama vazgeçtim. Nenem, dev yok demişti. Hem nasıl olsa Hacı Baba her şeyi öğrenecekti.

iki

Babam, köye elektrik gelecek dedikten belki bir sene sonra yol boyunca, art arda, kocaman demir direkler dikilmeye başlandı. Evdekiler elektriğin ne olduğunu bildiklerinden, haberi duyduklarında olduğu gibi, direkleri görünce de çok sevindiler. Günlerce anlattılar; Aro'nun kitaplarındaki masallar gibiydi dinlediklerim. Alaaddin'in sihirli lambası gibi: Artık nereye koyacaklardıysa anahtar dedikleri düğmeyi, ona elimizi değdirmemizle odanın ışıkla dolması bir olacakmış! Artık kimse kara lamba kullanmayacaktı. Lamba olmayınca gaz, şişe, fitil de alınmayacaktı. Hangi odaya girersek girelim, düğmeye dokunduğumuz gibi yüz lamba kadar ışık çıkacakmış. Radyo da elektrikle çalışacağından pile de gerek kalmayacakmış. Ampulün kibritsiz nasıl yakılacağını, radyonun pilsiz nasıl çalışacağını elektrik köye gelene kadar anlamadım. Babam yeniliklere karşı hep temkinli olduğundan tüm bunları anlamak için yaz başını beklemem gerekti.

Elektrik gelene kadar bizim evde üç tane kara lamba vardı. Birincisi her zaman birlikte oturduğumuz odada, ikincisi ise nerede ışık olursa orada yanardı. Üçüncüsünü

Derenin Türküsü

büyük abim ders çalışacağı zaman yer sofrasının kenarına koyar öyle kullanırdı. Gaz bittiği zaman karanlıkta kalırdık. Annem ve nenem çok zorlanırdı; karanlıkta yemek yapmak, ahıra gidip ineklerle ilgilenmek hiç kolay olmazdı. Öyle zamanlarda, çoğunlukla komşulardan ödünç gaz alırdık.

Elektrik köye ilk geldiği zamanlar aylarca teyzemin evini seyretmiştik. Biraz uzaktaydı ama akşam olunca camları ışıl ışıl parlıyordu. Hep teyzemlerin elektrikleri gitsin, ışıkları sönsün isterdim. Işıklar sönünce çoğu zaman bize gelip saatlerce otururlardı. Teyzemin kocası, gençken kocaman ağaçları nasıl taşıdığını anlatırdı. Ve dörtlü fırın ekmeğini, yarım kilo tere yağla beraber tek başına nasıl yediğini de. Bir keresinde:

“O kadar ekmeği bir öğünde bitirebilir miydin?” diye sormuştu Ömer Abi’m.

Teyzemin kocası:

“Biter miydi de ne demek? Param olsa bir tane daha alırdım ama param olmazdı.” deyince çok gülmüştük.

Yaz başı, bir sabah ustalar geldi eve. Beton odanın duvarlarını kırdılar, deldiler. Ahşap yerlerde, tahtaların üzerinden borular çektiler. Kablolar da boruların içinden geçirildi. Beton duvarlarda minik oluklar açtılar. Oluklara, yine siyah boru ve kablo döşediler. Kırdıkları yerlerin bazılarını siyah kapaklı kutularla kapattılar. Odalara, kapı başlarına, ahıra birer tane lamba takıldı. Mutfağa floresan dedikleri uzun, silindirik şekilde beyaz ışık veren farklı bir

lamba taktılar. Büyük odaya, üzerinde beş tane lambası olan bir avize asıldı.

Sonunda evin her odası, kapı başları, hatta ineklerimizle Alaylı'nın ahırını bile elektriğe kavuşmuştu. Ampulü yakmak, kara lambayı yakmaktan kırk kere daha kolaydı. İskemlenin üzerine çıkıp düğmeye bastığım gibi her yan apaydınlık oluyordu. Artık kimse odalara, ahıra kara lamba taşımıyordu.

Evimize elektrik bağlanıncaya kadar kara lambayı bir kere bile kullanmadığımız gibi neredeyse onu bütünüyle unutmuştuk. Ama bu akşam, bütün ışıklar birdenbire söndü. Babam:

“Birazdan gelir.” dedi.

Işıklar birdenbire sönmeye başladığında karanlığa çarpmamak için olduğum yerde, kıpırdamadan durdum. Hiçbir zaman, hiçbir şey bu kadar karanlık olmamıştı. Ama abim, toplu iğne ucu kadar bir şey bile göremediği halde tavana çıkıp kara lambayı bulup getirdi. Annem, lambanın şişesini çıkarıp, fitili kibritle tutuşturdu. Uzun aradan sonra evimizde ilk kez kara lamba yandı. Her taraf çok fena gaz yağı koktu; belki lambada uzun süre beklediği için kokusu bu kadar keskinleşmişti. İlk başta karanlık yüzünden duyduğum korku birkaç dakika sonra bitti. Gaz kokusu, lambanın titrek ışığı çok hoştu. Etraf hep gölgelerle doldu. Lambanın her an sönmeye başlayacağı gibi titreyen zayıf ışığında odanın, evin her yeri gölgelerle doluyor, kıpırdayan her şey canlanıyor, tavanda, duvarda hareket ediyor, yürümeye başlıyordu. Elektriğimiz olmadığı zamanlarda yaptığımız gibi

Derenin Türküsü

başımı nenemin dizine koyup sırtüstü uzandım ve onları seyrettim. Gölgeleeri seyretmeyi özlemişim. Tavana ve duvarlara baktım durmadan. Ellerimi, ayaklarımı kıpırdattım. Elim, ayağım aslında küçücük ama kocaman, çok büyük gölgeleeri var. Ben, bu kadar büyük olsam derede en derin yerleeri bile yüzmeme gerek kalmadan yürüyerek geçerdim. Sığınaktan, kedi yiyen adamdan, rüyama giren devden de korkmazdım.

Annem odaya girdi. Duvardaki gölgesine baktım. Baş, burnu, hatta kirpikleeri bile görünüyor. Durmadan hareket ediyor gölge; konuşurken kıpırdayan dudaklarımı bile görebiliyorum. Uzun süre elektrik gelmedi. Uykum geldi. Gözleerim bazen kapanıyor. Nenem kıpırdayınca yeniden açıyorum gözleerimi. Babam:

“Yatakları serin,” dedi, “çocuklar yatsın, bakarsın gelmez elektrikler.”

Elektrikten önce, karanlık olduktan hemen sonra yedik akşam yemeğini. Yemekten biraz sonra da yatardık. Ama şimdi çok oturduğumuz için daha geç yatıyoruz. Birden gözleerim delinecek gibi oldu. Gözleerimi sımsıkı kapatıp yüzümü nenemin kucağına bastırdım. Annemin:

“Allah ışıklı yerleerden ayırmasın.” dediğini duydum.

Sonra nenem de annenim dediği gibi:

“Allah ışıklı yerleerden ayırmasın.” dedi.

“Bunun yaptığı ışık nerede, lambanınleeri nerede! Bir numaralı icat budur arkadaş.” dedi babam.

Kasım Tiriyaki

Babam ne demek istedi anlamadım. Elektrikler gelince, lambanın ışığı o kadar minik kaldı ki neredeyse görünmüyor. Duvarlara, tavana baktım; bütün gölgeler bir anda kaybolmuştu. Gölgelelerin gitmesine üzıldüm. Elimi, ayağımı oynattım ama hiçbir duvarda yoktu. Elektrik gelince gölge olmuyor. Her yer, tavan, uzaklar, sobanın arkası ışıkla doluyor. Işıktan hiçbir şeye yer kalmıyor. Her şey kaçıyor elektrikten. Keşke elektrikler gelince gölgeler gitmese.

üç

Harmanın sonundaki kestane ağacının en tepesindeki dallardan birine oturmuş, aşağıda ipe çamaşır seren nenemi seyrediyorum. Ağaçta olduğumdan haberi yok. Köpek gibi ses çıkardım; etrafına bakıp yine işine devam etti nenem. Kuş gibi ses çıkardım. Bu kez durup tam olduğum yere doğru baktı. Kestanenin kocaman yapraklarının arkasında kıpırdamadan durdum.

“Böyle kuş sesi de ilk defa duyuyorum, ne garip ötüyor.” diye söylendi.

Gülmek için kendimi zor tuttum. Yine çamaşır sermeye başlayınca tekrar kuş gibi öttüm. Biraz bekleyip peş peşe üç kere daha tekrarladım aynı sesi.

Nenem ağaca dönüp, başını kaldırarak:

“Kış, kış.” dedi. “Mustafacık kuşu değil, incir kuşu da! Karga hiç değil. Ne ola ki? Bir uça da görsek nasıl bir kuşmuş.”

Ses çıkarmamak için elimle ağzımı kapatıp bekledim. Birkaç dakika sessiz durduktan sonra kedi gibi miyavladım

ama nenem duymamış gibi işine devam etti. Daha sesli miyavladım yine bakmadı. Sonra köpek gibi havladım.

-Hasbunallahu ve ni'mel vekil, ağaç değil sanki hayvanat bahçesi. Anlaşılan bütün hayvanlar bizim kestane ağacında toplanmış.”

Nenem ona oyun oynadığımı anlamadı; hayvanları iyi taklit edemesem hemen tanırdı beni. Yeniden kuş gibi ötmeye hazırlanmışken eski yolun oradan bir adam sesi geldi; kalın, sert bir sestti. Ne dediği anlaşılmıyordu ama bağırarak konuştuğu duyuluyordu. Sadece, “ayaklar” ve “yürümek” dediğini anlayabildim. Hemen arkasından, “Olmaz, olmaz!” diye bağırdı aynı kalın ses. Nenem, elindeki pantolonu tele asıp yola doğru baktı. Ses biraz daha yaklaştı.

“Durmak olmaz, durmak olmaz!”

Ses hep yaklaştı, büyüdü. Sonra onu gördüm. Kalın gövdeli bir adam, başına sarı çizgileri olan havlu gibi bir şey sarmış, elinde budaklı, upuzun bir sırık, boğazında eski bez çanta asılı olduğu halde yoldan aşağı doğru hızlıca yürüyor. Sığınağın orada gördüğümüz adama benziyor ama o olup olmadığından emin olamadım. Nenem onu görünce seslice güldü.

“Mustafa, Mustafa, buraya gel. Gel, eğleş biraz!” diye bağırdı.

Adam aniden durdu. Nenemin olduğu tarafa dönüp bakmadan, öylece durdu.

Derenin Türküsü

“Hadi Mustafa, gel bir nefeslen. Ayran içersin. Pilav da var; yemeğini yer yine yoluna gidersin.”

Adam olduğu yerde kıpırdamadan durmaya devam etti. Sonra birdenbire bağırarak:

“Şimdi olmaz Fatme Nene, çok yolum var. Bugün yolum da çok, işim de.”

“Vakit de çok Mustafa, gel hele.”

“Olmaz! Olmaz! Yemek beklesin, ayran da pilav da beklesin. Ben bekleyemem. Hem bilmiyor musun ayaklarım yürünecek yolları varken durmaz. Onlar durmayınca ben ne yapayım! Aha bak, daha tutamıyorum onları; bu kadar nasıl durdular ben de şaştım! Durmaz onlar. Onlar durmayınca ben de durmam. Ben onları, onlar beni sever. Biz birbirimizi severiz. Seni de severiz, ayranı da severiz ama sırayla. Yolu, en çok yolu severiz. Yol yürünmezse kaliveririz dağ başında. E, o zaman kurtlar, kuşlar yer bizi. Böyle olsun istemezsin herhalde.”

Sonra birden koşmaya başladı. Akşam ezanlarının okunduğu sırada çakallar ve yabani hayvanlar nasıl ses çıkarırsa öyle sesler çıkararak koştu. Sesi de sığınağın oradaki adama benzemişti biraz ama o değildi; orada gördüğümüz cüce bir devdi. O olsaydı nenem konuşmazdı onunla; ama Mustafa diye seslendiği adamla konuşmuştu.

“Ah meczup ah, ayaklarının nedir senden çektiği! Beş dakika dinlensen ne olur sanki! Allah’ın delisi mi velisi mi anlayamadım bir türlü.”

Sonra nenem aniden benim olduğum tarafa dönüp: